

Le močne družine bodo na zgodnjih pašah nabrale tudi za v čebelarjev lonec. (Foto: I. Markočič)

»gasilski« ukrepi krizo le odložijo in zavrejo razvoj teh družin. Potrebni so radikalni ukrepi ali preprosto čakanje na roj. Te ukrepe lahko izkoristimo za zamenjavo matic in delanje novih družin. Opisal bom tri take načine:

a) Družini, ki je zalegla rojeve matičnike, odvezamemo matico in jo z dvema satoma zalege premestimo v trisatni prašilček, v sredino vstavimo satnico in družinico krmi-mo, da jo zgradi in v enem tednu tudi zaleže. Čez teden dni v brezmatični družini odstranimo vse matičnike razen enega. Ko se mlada matica spraši in začne zalegati, lahko družino krepimo z zalego in mladici iz prašilčka s staro matico. Metoda je primerna za običajno čebelarjenje v AŽ panju in pričakovane močne paše.

b) Rojivi družini v AŽ panju najprej z ločilno desko popolnoma ločimo plodišče od medišča in odpremo mediščno žrelo.

Nato prestavimo staro matico in sate z odkrito zalego v zgornji del. Spodaj pustimo v sredini preostale sate s pokrito zalego in na njih enega ali več lepih matičnikov. Staro matico smo tako »prerajili« in po nekaj dneh začne ponovno zalegati. Ko po približno treh tednih nova začne zalegati nova matica, lahko staro matico uničimo in družino ponovno združimo s postopnim odpiranjem matične rešetke. Če pridobivamo matični mleček, ga v času prerajitve stare matice 9 dni pridelujemo v obrezmatičnem plodišču. V tem primeru te dni pridelamo celo več mlečka, ne moremo pa vzgojiti nove matice. Po tretjem odvzemu mlečka matico z odkrito zalego spet prestavimo v plodišče, okvir z letvicami pa nazaj v medišče in zapremo mediščno žrelo. Ta način je primeren za pričakovane slabše paše, ko je vsa nabiralna moč družine osredotočena na spodnjo polovico panja.

KATERE MEDOVITE RASTLINE BOMO RAZŠIRJALI SPOMLADI

prof. EDI SENEGAČNIK

Čebelja paša pri nas vedno bolj usiha. Zaradi različnih agrotehničnih ukrepov, škropljenja sadnega drevja in kulturnih rastlin ter uporabe herbicidov so z naših travnikov in polj izginile različne detelje in medovite cvetlice ter bujno cvetoči pleveli, ki so nudili čebelam obilo sladke medicine. Naša polja in travniki so tako opusteli, da

danes na njih skoraj ne najdemo več nobene medovite rastline. Še pred 20 leti smo se lahko pohvalili s prvovrstnim cvetličnim medom, ki je zrasel na naših slovenskih livadah in sodil med najboljše vrste. Danes se to le še redko kdaj zgodi. Čim več medovitih rastlin raste v okolišu, tem boljša je paša. Današnja industrializacija in racio-

nalizacija gospodarstva ne trpita več cvetočih polj in travnikov, ne slabo obdelanih njiv s cvetočim plevelom, ne njiv v prahi. Gospodar, ki mu na travnikih in polju raste plevel, je slab kmetovalec. Naši kmetijski strokovnjaki tako upravičeno bolj cenijo razne nemedede trave kot cvetlice. Slovenski čebelarji smo zaradi tega močno prizadeti in moramo iskati boljše paše drugod po naši ožji domovini ali pa v sosednjih republikah. Ko bi ostali s čebelami doma, potem bi jih morali vse leto po malem krmiti, za zimnico pa bi jim morali dodati še primerno količino sladkorja. Seveda bi bilo tako čebelarstvo nerentabilno. Za primer naj bo samo Ljubljana in njena bližnja okolica. Tu čebele ne bi nabrale nito toliko, da bi se same preživele. Pri nas v Sloveniji je edina dobra in izdatna gozdna paša. Na žalost pa gozdovi ne mede vsako leto. In tudi kadar zamede, je paša zaradi vremenskih neprilik zelo nezanesljiva.

Čebelarji ne smemo stati križem rok in čakati, da bo narava sama poskrbela za boljšo pašo. Sami moramo začeti z delom in razširjati medovite rastline. Tako delajo tudi drugod po svetu, kjer so že uspeli. Preden pa se tega lotimo, je treba dobro pomisliti in pretehtati, katere rastline naj bodo to. Odločilno morejo vplivati na pašo samo take rastline, ki cveto v veliki množini in na obširnem prostoru. Res je, da je za dobro letino važno tudi vreme, vendar pa samo vreme brez mededečih rastlin ne napolni panjev. Nekaj gredic pred čebelnjakom, ki jih čebelar zasadi z materino dušico, borečem, facelijo ali medeno deteljo, ne pomeni nič, in tudi ne ena sama lipa na njegovem dvorišču, če tega ne delamo vsi čebelarji množično. V prvi vrsti sejmo le rastline, ki kmetu koristijo, ki jih potrebuje za živinsko krmo, hrano ali pa za prodajo. Kmet jih zaradi nas čebelarjev ne bo sejal. Torej pridejo v prvi vrsti v poštev le rastline, ki so gospodarsko važne in jih kmet ter zadruga gojijo iz gospodarskih razlogov. Semkaj sodijo različne detelje, zlasti inkarnatka, oljna repica, facelija in sončnica ter v zadnjem času tudi smiljka. Zdaj ko je tudi olje dobilo svojo ekonomsko ceno, se bo tudi kmetom in zadrugam splačalo sejati večje površine z oljno repico. Ta nudi spomladi čebelam odlično pašo za razvoj. To velja tudi za sončnice. Doslej so se jih kmetje otepali zaradi nizkih odkupnih cen,

čebelarji pa zaradi lepljivosti cvetov, ki so uničevali čebele. Danes imamo na voljo odlične vrste sončnic, ki so izredno rodovitne in se ne lepijo in ne uničujejo čebel. Cvetejo pa prav v času, ko je pri nas brezpašna doba, to je a julija in avgusta. Tu bi lahko mnogo storili čebelarji-kmetovalci sami ali pa čebelarske organizacije, ki bi se pogovorili s kmetijskimi pridelovalnimi združenji.

Ajda, nad katero smo že skoro popolnoma obupali, je zadnja leta spet ponekod zamedila. Nekatera podjetja so silno zainteresirana za odkup ajdovega zrnja, kajti ajdovi žganci so postali spet popularni kot naša slovenska specialiteta. Zato so začeli ajdo spet bolj sejati po Dolenjskem in na Krškem polju.

Čebelarji pa lahko tudi sami načrtno širimo različne medovite rastline. Pri tem pa moramo delati složno ob podpori čebelarske organizacije. Dobro moramo premisliti, katere rastline so primerne za naš okoliš, in pretehtati, če bodo te rastline pri nas tudi medile. Najprej je treba poskrbeti za take rastline, ki bodo cvetele in zamedile že prvo leto ali pa vsaj kmalu. Seveda moramo upoštevati tudi take rastline, ki bodo rasle več let in od katerih bodo imeli morda koristi še naši zanamci. Vse to vstavljam v naš sejalni načrt. Danes lahko najdemo prostor za to ob gozdnih robovih in posekah, ob vodi in močvirju, po goličavah in neplodnih prostorih, tam, kjer grade nove ceste in prekope. Tu se morajo čebelarji sami povezati z gozdarskimi upravami, hortikulturnimi društvi in odbori za zdravo okolje. Čebelarji morajo svetovati pristojnim organom, s katerimi medovitimi rastlinami naj bi zasadili taka območja.

Med najbolj medovite rastline pri nas sodi prav gotovo akacija. Izredno dobro medu in uspeva skoraj na vsakem zemljišču. Ne smemo pa je saditi tam, kjer je klima hladnejša. Tu nam ne bo medila. V Ljubljani imamo na Golovcu, na grajskem pobočju in po parkih mnogo teh dreves. Ob cvetenju omamno diši in privlači cele roje čebel. Toda učinka ni prav nobenega, saj v panjih opazimo komaj nekaj kapljic medu. Naši čebelarji so že poskrbeli za razširitev te medovite rastline in to celo v območjih, kjer že imamo dovolj akacijevih nasadov. Tako so murskosoboški čebelarji pred časom dobili več kilogramov semena

posebne vrste akacije iz sosednje Madžarske. Ta akacija ima posebno kvaliteten les, nekatere vrste pa cveto pozneje kot naša domača akacija. To pa je za akacijevo pašo zelo važno. Morda bi se tudi naši gozdarji, ki tako vneto zasajajo hitro rastoče topole, zamislili ob takih akacijah z izredno kvaliteten lesom.

Pred leti smo začeli razširjati pri nas izredno medovito rastlino, ki jo botaniki imenujejo »čebelje drevo« ali »euodijo«. Njemo seme je preskrbel pokojni biolog profesor Cimerman iz različnih botaničnih vrtov v zamejstvu. Za mlade sadike, ki jih je vzgojil, so se čebelarji izredno zanimali in ni bilo moč ustreči vsem. Seme pa smo izročili tudi nekaterim čebelarjem-vrtnarjem, ki so poskrbeli, da bo letos na voljo še nekaj sadik.

Ne pozabimo na izredno medovit grmiček, ki nam cveti od junija pa tja v jesen in vabi čebele. To je tako imenovani bisernik ali pa mela. Zaradi snežnobelih, biserom podobnih jagod je postal okrasni grm, ki ga najdemo skoraj po vseh parkih. Hitro se razraste in zato pogosto ne sodi v vrt, ampak na grobove, obronke in nerodovitne prostore. Razmnožujemo ga s semenom in podtaknjenci. Lahko ga dobimo v vsaki večji vrtnariji. Po goličavah in neplodnih prostorih lahko zasejemo belo ali rumeno medeno deteljo, na katero naletimo na pa-

robkih ali ob železniških nasipih. Zelo priporočamo tudi zlato rozgo ali vrbnjak, ki se je že razrasla ob nekaterih rekah in potokih, tako ob Savi, Dravi in Donavi, raste pa tudi drugod po nerodovitnih mestih. Na en meter visokem stebelu je lep metlast rumen cvet, ki je vedno poln čebel. Cvete od julija tja do oktobra, torej v brezpašni dobi. Na vrtu je plevel, ki se izredno hitro širi. Zadnja leta se je neverjetno razširil v okolici Ljubljane.

Omenili smo le najvažnejše medovite rastline, ki bi jih veljalo razširiti, saj bi imeli od njih korist že kar prvo ali drugo leto. Nemogoče je omeniti prav vse. Je pa še cela vrsta drugih, od različnih vrst vrb, zlasti ive, leske, klena pa tja do medečih javorov in sofor, ki jih tudi velja priporočiti. Ti potrebujejo za svojo rast precej časa, zato pa nam dorasla in cvetoča drevesa nudijo toliko več sladke medičine.

Pri širjenju različnih medovitih rastlin se morajo čebelarji in njihove čebelarske organizacije povezati s hortikulturnimi društvi in odbori, ki skrbijo za zeleni pas in zdravo okolje, da ne govorimo o gozdnih upravah in kmetijskih združenjih. Vse te organizacije nam lahko pomagajo in mnogo store, da bi zasadili čim več medovitih rastlin, s tem olepšali naše okolje in mu vrnilo tisto, kar smo mu v zadnjih desetletjih odvzeli.

Izkušnje čebelarjev

VZREJA MATIC ZA DOMAČE POTREBE

IVAN KRAJNC

Kdorkoli se je zanimal za življenje domačih živali, je lahko ugotovil, da so mladiči, vzrejeni spomladi, najbolj razviti in zdravi. To pa zaradi tega, ker rastejo pod ugodnejšimi toplotnimi in prehrambenimi pogoji. Enako je s čebelami. Čebelarji to vemo iz prakse, medtem ko so strokovnjaki to ugotovili z mikroskopi in pripravami ter dolgoletnim opazovanjem. Matice, vzrejene spomladi, imajo največje število jajčnih celic, od katerih je odvisno število izleženih jajčec, tj. plodnost matice.

Matice, ki jih dobimo iz naravnih mati-

nikov, so včasih mnogo boljše kot matice, ki so vzrejene na umeten način, posebno če so vzrejene nestrokovno. Zaradi tega je zelo neresno, če vsakemu priporočajo umetno vzrejo matic. Slaba stran matic iz naravnih matičnikov pa je, da njihove čebelje družine zelo rade rojijo. Čebelarji, ki čebelarijo na med, morajo pravočasno ukrepati, da preprečijo rojenje.

Še kot zelo mlad čebelar sem ugotovil, da brez dobre matice v panju ni medu. Kaj hitro sem tudi ugotovil, zakaj vsaka matica ni dobra. Zaradi drugega dela in mnogih